

KALKALI ISNAN INAGEW

(Daily Conversation)

A Phrase Book for Northern Kankanay

compiled by

Eduardo L. Andawi
Magdalena K. Peredo
Alfredo C. Soliba

Summer Institute of Linguistics, Inc.
Translators Publishers

1978

47.16-1277-1.04M 57.20PQ-776088BG22

Printed in the Philippines

Published

in cooperation with
Bureau of Elementary Education
and
Institute of National Language
of the
Department of Education and Culture
Manila, Philippines

Additional copies of this publication may be obtained from:
Fillit
Box 2270
Manila 2801

FORWARD

Some of the glory of the Philippines lies in the beautiful variety of people and languages within its coasts. It is to the great credit of the national leadership over the years that no attempt has been made to destroy this national heritage. The goal has been instead to preserve its integrity and dignity while building on this strong foundation a lasting superstructure of national language and culture.

The present book is one of many designed for this purpose. It recognizes the pedagogical importance of dividing literacy and second language learning into two steps--literacy being the first. When a student has learned to read the language he understands best, the resulting satisfaction in his accomplishment gives the drive and confidence he needs to learn the national language. His ability to read, furthermore, is the indispensable tool for the study this program will require.

The Department of Education and Culture of the Philippines is proud to present this latest volume in a nationwide series designed to teach the national language through literacy in the vernaculars. It will strengthen both the parts of the nation and the whole.

JUAN L. MANUEL
Secretary

PREFACE

The purpose of this book is to help speakers of Northern Kankanay communicate with speakers of Pilipino, Ilocano and English. Useful phrases are given in those four languages, grouped by topics. Translations are not meant to be literal, but rather what would be said in that situation.

This book of phrases was originally compiled and printed for several dialects during a workshop held in Bagabag, Nueva Vizcaya in 1976. The Pilipino was supplied by Mr. Rodolfo Barlaan and Mr. Perry Macabuhay, and the Ilocano by Miss Helen Madrid and Mrs. Patricia Macabuhay. They are field workers of the Translators Committee of the Philippines. We have taken that book and supplied the words and phrases in Northern Kankanay while leaving the other three languages as they originally were.

Eduardo L. Andawi, Magdalena K.
Peredo, and Alfredo C. Soliba
Balugan, Sagada, Mountain Province
September 1977

Nan Mabasa Isna

1. Totyan di mensab-at, Mensiyan ya Men-ag-aggong	1
2. Men-ginetekan di Sinpangapo	11
3. Panggep di Sakit ya Partin di Awak	19
4. Panagkali ya Panagsolat	25
5. Makmakwani isnan Pinangan, Ngadan di Makmakan ya Panaglako	31
6. Panggep nan Biyahi, Mangitdo is Ayan, nan Kaneg nan Batawa ya Damdamag isnan Siyodad	39
7. Makmakwani isnan Oskilaan ya Ngadngadan di Animalis	51
8. Panggep di Timpo, Bilang ya Siping	57

Totyán di Mensab-at, Mensiyan Ya men-ag-aggong

1. Nagapowam?
2. Omayam?
3. Omeyak isdi.
4. Omeyak is kad-anyo.

1. Apo.
2. Inmali kayo.
3. Songgep kayo.
4. Omon-onaak.
5. Somaagak.
6. En takot.

1. Naggappuam?
2. Papanam?
3. Idiay.
4. Mapanak idiay ayanyo.

1. Apo.
2. Dakayo gayam!
3. Umuli kayo.
Sumrek kayo.
4. Umun-unaakon.
5. Agawidakon.
6. Intayon.

Sa daan:

1. Saan kayo nanggaling.
2. Saan kayo pupunta.
3. Diyan lang.
4. Pupunta ako sa inyo.

Sa bahay:

1. Tao po!
2. Kayo pala.
3. Umakyat kayo.
Tuloy po kayo.
4. Mauuna na ako sa inyo.
5. Uuwi na ako.
6. Tayo na.

1. Where are you coming from?
2. Where are you going?
3. I am going there.
(I am just walking.)
4. I am going to your place.

1. Hello.
(call when approaching house)
2. You come.
3. Come on up.
Come inside.
4. I'll go ahead.
(said when leaving)
5. I'm going home.
6. Let's go now.

1. Napintas nan anakyo.
Menlames.	1. Nagpintas ti anakyon.
Nakaluklukmegl
2. Gawis nan kad-anyo.	2. Napintas ti lugaryo.
3. Laydek isna tay natalna.	3. Kayatko ditoy ta natalna.
4. Nalaingka ay men-oto.	4. Naglaingka nga agluto.
5. Mam-is nan kinan tako.	5. Nagimas ti kinnan tayo.
6. Nalaingka ay men-inglis.	6. Naglaingka nga aginglis.
7. Ay mabalin ay liklatowek dakayo?	7. Mabalin nga litratuen
kayo?
8. Pasinsiyaenyo, egayak ingagala.	8. Despensarem ta diak
inggagara.
9. Salamat.	9. Agyamanak.

1. Maganda ang iyong anak.
Napakalusog.
2. Magandang tirahan ang iyong lugar.
3. Gusto ko rito. Tahimik na lugar.
4. Mahusay kang magluto.
5. Napakasarap ng pagkaingiyon.
6. Mahusay kang magsalita ng Ingles.
7. Maaari ba kitang kunan ng larawan.
8. Ipagpaumanhin po ninyo, hindi ko po sinasadya.
9. Salamat po.
1. Your child is beautiful.
So healthy.
2. Your place is a nice place to live.
3. I like it here; it's a peaceful place.
4. You are a good cook.
5. That meal was delicious.
6. You are an expert at speaking English.
7. May I take your picture?
8. Sorry, it wasn't intentional.
9. Thank you.

1. Adiyak getken.
2. Olay adi.
3. Kigadka.
4. Sak-ikkan.
5. Omeyak et.
6. Omalika isna.
7. Agtam sak-en is kokakola.
8. Tokabam nan segpan.
9. Embam nan tawa.
10. Sin-awyan kad.
11. Makkey kayo ken sak-en.
12. Sino nan ib-am?
13. Ay gekkem nan mayorda isdi?
14. Gekkek no ilak.
15. Ngan nan ngadana?

1. Diak ammo.
2. Bay-amon.
3. Adda kenka.
4. Siakton.
5. Mapanakanon.
6. Umayka man ditoy.
7. Ikkannak man iti coke.
8. Ilukatmo man ta ridaw.
9. Irikepmo ta tawa.
10. Mabiit laeng.
11. Makikuyugka kaniak.
12. Asino dayta kadduam?
13. Am-ammom ti mayor ti dayta a lugar?
14. Ammok no makitak.
15. Ania ti naganna?

1. Hindi ko alam.	1. I don't know.
2. Bayaan mo na.	2. Never mind.
3. Bahala kayo.	3. It's up to you.
4. Ako na.	4. I'll do it.
5. Aalis na ako.	5. I'll be going now.
6. Halika rito.	6. Come here.
7. Dalhan mo ako ng 'coke'.	7. Bring me a Coke.
8. Buksan mo ang pinto.	8. Open the door.
9. Isara mo ang bintana.	9. Close the window.
10. Sandali lang.	10. Please wait a moment.
11. Sumama kayo sa akin.	11. Come with me.
12. Sino ang kasama mo?	12. Who is your companion?
13. Kilala mo ba ang alkalde sa
lugar na iyon?	13. Do you know the mayor of
that place?
14. Kilala ko siya sa mukha.	14. I know him by sight.
15. Ano ang pangalan niya?	15. What is his name?

16. Kinalingkingak.
17. Adik masolotan.
18. Ngan tona?
19. Ngan tosa?
20. Ngan todí?
21. Sino nan kalapis issa?
22. Tongona?
Sino?
Akin kowa?
23. Into?
Apay?
Into nan ikakkana?
24. Daen baken?
25. Kanam kad kasin.
26. Manglokoyka kad.
27. Ay waday soplím?
28. Menkakamowak.

16. Diak malagipen.,
Nalipatakon.
17. Diak maawatan.
18. Ania daytoy?
19. Ania dayta?
20. Ania daydiay?
21. Akin lapis dayta?
22. Kanno?
Asino?
Akinkukua?
23. Adinno?
Apay?
Kasano?
24. Apay nga saan.
25. Pangngaasim ta ulitemman.
26. Mabalín nga kuyugennak?
27. Adda sinsilyom?
28. Sige. Agap-apuraak
ngamin.

16. Hindi ko matandaan.
Nakalimutan ko na.	16. I don't remember., I have
forgotten.
17. Hindi ko maunawaan.	17. I do not understand.
18. Ano ito?	18. What is this?
19. Ano iyan?	19. What is that?
20. Ano iyon?	20. What is that yonder?
21. Kaninong lapis iyan?	21. Whose pencil is that?
22. Kailan?
Sino?
Kanino?	22. When?
Who?
Whose?
23. Saan?
Bakit?
Papaano?	23. Where?
Why?
How?
24. Bakit hindi?	24. Why not?
25. Pakiulit mo nga ang iyong
sinabi?	25. Please repeat what you said.
26. Maaari bang samahan mo ako?	26. Would you please accompany me?
27. May barya ka ba?	27. Do you have small change?
28. Nagmamadali ako!	28. I'm in a hurry.

Men-ginetekan di Sinpangapo

1. Into nan sigod ay iliyo?	1. Taga-ano ka a sigud?
2. Into nan menteteanyo id wani?	2. Paggigianam itan?
3. Into nan nagapowanyo?	3. Naggappuam itan?
4. Ngan di maibadangko ken sik-a?	4. Ania ti mabalin nga maipaayko kenka?
5. Basta inmaliyak ay makiag-aggong	5. Agpassiarak laeng.
6. Ay kadatdatengmo?	6. Kasangsangpetmo?
7. Owen, kagapgapok id Baguio id kob-a.	7. Wen, kasangsangpetko laeng idi kalman a naggapu idiy Baguio.

1. Taga saan po ba kayong talaga?
2. Saan kayo nakatira ngayon?
3. Saan kayo galing ngayon?
4. Ano ang maipaglilingkod ko sa inyo.
5. Dumadalaw lang ako.
6. Kararating mo lang ba?
7. Oo, kararating ko lang kahapon mula sa Baguio.

1. Where are you from originally?
2. Where are you staying now?
3. Where did you just come from?
4. What can I do for you?
5. I just came to visit.
6. Have you just arrived?
7. Yes, I came just yesterday from Baguio.

1. Ay matatago pay si amam?	1. Sibibiag pay laeng ni tatang mu?
2. Owen daan, ngem si ina et natey id taw-en.	2. Sibibiag pay laeng ni Tatang, ngem ni Nanang ket natay idi napalabas a tawen.
3. Kaat kayo ay sin-ag-i?	3. Mano kayo nga agkakabsat?
4. Wao kami ay sin-ag-i.	4. Walo kami amin.
5. Ay sik-a nan sonaan?	5. Sika ti inauna?
6. Baken, sak-en nan kimmot.	6. Saan, siak ti inaudi.
7. Kaat nan taw-enmo?	7. Mano ti tawenmo?
8. Ay waday asawam?	8. Adda asawamon?
9. Ay waday an-akyo?	9. Adda annakmon?
10. Owen, limada nan an-akko.	10. Wen, adda liman.
11. Daway bababai ya toloy lalalaki	11. Dua ti babbai ken tallo ti lallaki.

1. Buhay pa ba ang tatay mo?	1. Is your father still living?
2. Oo, pero ang nanay ko ay namatay noong isang taon.	2. Yes, but my mother died last year.
3. Ilan kayong magkakapatid?	3. How many brothers and sisters do you have?
4. Walo kaming magkakapatid.	4. There are eight children in our family.
5. Kayo ba ang panganay?	5. Are you the eldest?
6. Hindi, ako ang bunso.	6. No, I am the youngest.
7. Ilan taon na kayo?	7. How old are you?
8. May asawa ba kayo?	8. Do you have a wife?
9. May mga anak na ba kayo?	9. Do you have children?
10. Oo, mayroon na akong limang anak.	10. Yes, I have five children.
11. Dalawang babae at tatlong lalaki.	11. Two are girls and three are boys.

ama	ama	ama	father
ina	ina	ina	mother
anak	anak	anak	offspring
anak	anak	anak	son, daughter
asawa	asawa	asawa	husband
asawa	asawa	asawa	wife
balo	balo	balo	widower, widow
al-alem	kaayan-ayat	nobyas	fiancee
besat	kabsat	kapatid	brother, sister
innodi	ub-ubing	bunso	youngest
iyon-a	in-inauna	panganay	oldest
alapo	apo	nuno	grandparent
apo	apoko	apo	grandchild
alita,ikit	uliteg,ikit,anti	tiyuhin, tiyahin	uncle, aunt
kaanakan	kaanakan	pamangkin	nephew, niece
kasinsin	kasinsin	pinsan	cousin

katogangan	katugangan	biyanan	parent-in-law
kassod	kayong	bayaw	brother-in-law
aydo	ipag	hipag	sister-in-law
inapo	manugang	manugang	son, daughter-in-law
agi	kabagyan	(mga)kamag-anak	relative(s)
kailiyan	kailian	kababayan	townmate
gayyem	gayyem	kaibigan	friend
boso	kabusor	kaaway	enemy
ipogaw	tao	tao	person
lalaki	lalaki	lalaki	male
babai	babai	babae	female
onga	ubing	bata	child
babalo	baro	binata	young man (unmarried)
babassang	balasang	dalaga	young woman (unmarried)
am-ama, in-ina	lallakay, babbaket	matandang lalaki, babae	old man, woman

Panggep di Sakit ya Partin di Awak

1. Kasasadotna.
2. Masakit siya.
3. Enka mendoktol.
4. Mang-ilaak ken doktor?
5. Ibagam nan liknam.
6. Men-odood nan toktokko.
7. Nin-ogatak id labi.
8. Maolawak dakpay pomoos.
9. Menmalaryaak samet.
10. Indiksiyonek sik-a.
11. Tomalem na ay inagew ishan kag-aw.

1. Madi ti rikriknaena.
2. Masakit.
3. Agpakitaka iti doktor.
4. Ayan ti doktor?
5. Ania ti rikriknaem?
6. Nasakit ti ulok.
7. Nagsarwaak idi rabii.
8. Maululawak ken aggururigorak.
9. Addan sa malariak.
10. Indiksiyonan daka.
11. Tomarem daytoy agas kada tumenga ti aldaw.

1. Masama ang kanyang pakiramdam.	1. He doesn't feel well.
2. Siya ay may sakit.	2. He is sick.
3. Pumunta ka sa manggagamot.	3. Go to the doctor.
4. Saan ako tatawag ng manggagamot.	4. Where can I find a doctor?
5. Ano ang iyong nararamdaman?	5. Tell me how you feel.
6. Masakit ang aking ulo.	6. I have a headache.
7. Nagsuka ako kagabi.	7. I vomited last night.
8. Nahihilo ako at may lagnat.	8. I feel dizzy and have a fever.
9. May malaria yata ako.	9. I think I have malaria.
10. Iiniksiyunan kita.	10. I will give you a shot.
11. Inumin ninyo ang gamot na ito tuwing tanghali.	11. Take this medicine every day at noon.

takkay	takkiag	bisig	arm
edeg	likud	likod	back
awak	bagi	katawan	body
tolang	tulang	buto	bone
padanga	timid	baba	chin
pegaew	barukong	dibdib	chest
inga	lapayag	tainga	ear
siko	siko	siko	elbow
mata	mata	mata	eye
angas	rupa	mukha	face
gomot	ramay	daliri	finger
siki	saka	paa	feet
kitong	muging	noo	forehead
book	buok	buhok	hair (head)
ledeng	ima	kamay	hand
poso	puso	puso	heart
poweg (golo)	tumeng	tuhod	knee

opo	luppo	hita	leg, upper
lawas (bidkin)	gurong	binti	leg, lower
atey	dalem	atay	liver
topek,	ngiwat	bibig	mouth
koko	kuko	kuko	nail
bagang	tēngged	leeg	neck
eeng	agong	ilong	nose
tadlang	paragpag	tadyang	rib
poke	abaga	balikat	shoulder
eges	tiyan	tiyan	stomach
bab-a	ngipen	ngipin	teeth
kalangakang	karabukob	lalamunan	throat
pag-ama	tangan	hinlalaki	thumb
gomot di siki	tangan ti saka	daliri ng paa	toe
dila	dila	dila	tongue

Panagkali ya Panagsolat

1. Ay gekkem ay menTagalog?
2. Maawatak bassit ngem adiyak maikali.
3. Maikalik bassit.
4. Ngan nan kananyo isnan ___?
5. Ay maawatanyo nan kankanak?
6. Adik maawatan.
7. Dobllyem kad.
8. Iyam-ammam kad ay komali.
9. Gawis nan Englishmo.
10. Adi domawes nan ikkak ay menkali.
11. Solsolowek pay ay menkali is Ilocano.

1. Ammom ti agtagalog?
2. Maawatak bassit ngem diak ammo nga isao.
3. Bassit laeng ti maisaok.
4. Ania ti _____iti saoyo.
5. Maawatam ti ibagbagak?
6. Diak maawatan.
7. Ulitemman.
8. In-innayadem kadi ti agsao.
9. Naglaingka nga agsao ti English.
10. Saan nga kusto ti panagsaok.
11. Agad-adalak pay laeng nga agsao iti Ilocano.

1. Marunong ba kayong magsalita ng Tagalog?	1. Do you know how to speak Filipino?
2. Nauunawaan ko po ng kaunti ngunit hindi ako makapagsalita.	2. I understand a little but I don't know how to speak it.
3. Nakakapagsalita ako ng kaunti.	3. I speak it a little.
4. Ano ang _____ sa inyong salita?	4. How do you say _____ in your language?
5. Nauunawaan mo ba ang aking sinasabi?	5. Do you understand what I am saying?
6. Hindi ko po nauunawaan.	6. I don't understand.
7. Pakiulit mo nga.	7. Please repeat that.
8. Magsalita kayo ng marahan.	8. Speak more slowly.
9. Mahusay kayong magsalita ng Ingles.	9. You speak English well.
10. Hindi maayos ang aking pagsasalita.	10. My speech is not grammatical.
11. Nag-aaral pa lamang akong magsalita ng Ilokano.	11. I am still learning how to speak Ilocano.

1. Bolodek kad nan bolpinmo is siawyan.	1. Bulodekman ti penmo iti apagbiit.
2. Esak mensolat ken ina.	2. Agsurataкто ken ni Nanang.
3. Masapoloko nan papil, silyo ya sobli.	3. Masapulko iti papel, selyo ken sobre.
4. Ipilmam nan ngadanmo isna.	4. Isuratmo ditoy ti naganmo.
5. Ikolyom nan naay solat.	5. Pakibusonmo daytoy suratko.
6. Lomakowak is doway sintotloy nikil ay silyo ya esa ay toloy pisitas ay silyo.	6. Gumatangak man ti dua nga selyo nga sagkikinse ken maysa nga sag-sesenta.
7. Into nan mentelegramaan tako?	7. Ayan ti pagtelegramaan ditoy?

1. Pahiram nga po ng 'ballpen' ninyo sandali.
 2. Magpapadala ako ng sulat sa nanay ko.
 3. Kailangan ko ng papel, selyo, at sobre.
 4. Lumagda kayo rito.
 5. Dalhin ninyo ang sulat na ito sa koreo.
 6. Pagbilhan mo ako ng dalawang selyong tig-kikinse at isang selyong tig-sisisenta.
 7. Saan kami maaaring magpadala ng telegrama?
1. May I borrow your pen for a moment?
 2. I will send a letter to my mother.
 3. I need paper, stamps and an envelope.
 4. Sign your name here.
 5. Take this letter to the post office.
 6. Sell me two 15 centavo stamps and one 60 centavo stamp.
 7. Where can we send a telegram?

Makmakwani isnan Pinangan,
Ngadan di Makmakan ya Panaglako

1. Naowatak ya naewewak.
 2. Mangan takot.
 3. Mangan tako, maid menbab-ain.
 4. Mam-is ya mengasgasaang bassit.
 5. Mangan tako pay.
 6. Aye pay, nabsogak.
 7. Ommaka kad si inomek.
1. Mabisinak ken maka-inumak.
 2. Mangan tayon.
 3. Manganka a nalaing. Dika agbabain.
 4. Naimas ti sinda tayo ken medyo nagasang.
 5. Mangalaka pay.
 6. Kuston. Nabsugakon.
 7. Makinumak man bassit.

1. Ako ay nagugutom at nauuhaw.	1. I am hungry and thirsty.
2. Kumain na tayo.	2. Let's eat now.
3. Kumain kayong mabuti; huwag kayong mahihiya.	3. Eat well, don't be shy.
4. Masarap at maanghang-anhang ang pagkaing ito.	4. It's delicious and a little peppery.
5. Kumuha pa kayo.	5. Take some more.
6. Ayaw ko na, busog na ako.	6. I can't, I'm full.
7. Pahingi nga po ng inumin.	7. Give me a drink of water, please.

Mga Gulay

palya	paria	ampalaya	ampalaya
sobon di kawayan	rabong	labong	bamboo shoots
posposso	sabunganay	puso ng saging	banana blossom
otong	utong	sitaw, sitaw	beans--long
mongo	balatong	monggo, balatong	beans--mongo
lipolyo	repolyo	repolyo	cabbage
padpaddi	kahoy	kamoteng-kahoy	cassava
ballogo	mais	mais	corn
talong	tarong	talong	eggplant
gallik	bawang	bawang	garlic
laya	laya	luya	ginger
okra	saluyot	okra	okra
bawang	lasona	sibuyas	onion
disantis	gisantes	sitsaro	peas
pitsay	petsay	petsay	pechay
sili	sili	siling pula	red pepper
sandiya	tabungaw	upo	squash--white
kalobasa	karabasa	kalabasa	squash--yellow
obi	kamoti	kamoteng-baging	sweet potato
kamatis	kamatis	kamatis	tomato
atis	atis	atis	atis
abokado	abocado	abokado	avocado

baat	saba	saging	banana
ngiyog	nioq	niyog	coconut
boko	naganus a nioq	buko, mura	coconut--young
gabba	bayabas	bayabas	guava
kalamansi	kalamansi	kalamansi	kalamansi
langka	anangka	nangka	jackfruit
mangga	mangga	mangga	mango
lolokisen	sangkis	dalanghita	orange
papaya	papaya	papaya	papaya
pinya	pinya	pinya	pineapple
lobban	lukban	suha	pomelo
star apple	kaimito	kaimito, kaymito	star-apple
		Karne	
kalnin di baka	karne ti baka	karneng baka	beef
manok	karne ti manok	karneng manok	chicken
aggaki	rasa	alimasag	crab
daing	pindang	daing	dried fish
ikan	ikan, lames	isda	fish
pato	pato	karneng pato	duck
kalnin di beteg	karne ti baboy	karneng baboy	pork
		Sari-sari	
kapi	kapi	kape	coffee
itsa	itsa	tsa, tsaa	tea
gatas	gatas	gatas	milk
asin	asin	asin	salt
asokal, dingke	asukar	asukal	sugar

1. Kaat nan essay yalda isnan naay galot.
2. Nangina sa. Ay maid tawalna?
3. Nalaka pay kitdin sa.
4. Kaat nan kanam?
5. Toonam bassit.
6. Ay idyam is lima.
7. Owen, kaat na ay yalda nan alam?
8. Manang, ay lomako kayo is basket?
9. Sino nan nangsapo?
10. Sinapok.
11. Nangsolowam ay mensapo is basket.
12. Initdon ina.

1. Mano ti nangayerda kadaytoy?
2. Nanggina daytan! Dila mabalín nga kissayam?
3. Nalaka daytan.
4. Mano ti kayatmo aya?
5. Nayonam pay bassit.
6. Mabalín iti lima a pisos?
7. Sige, mano nga yerda ti kayatmo?
8. Ading, Manang, gumatangka iti basket.
9. Asino ti nagaramid?
10. Inaramidko.
Inaramid ti ima.
11. Sadino ti nagadalam nga nagaramid ti basket?
12. Ni Nanang. Isu ti nangisuro kaniak.

1. Magkano ang isang yarda ng telang ito.	1. How much is a yard of this cloth?
2. Ang mahal naman. Maaari bang tumawad?	2. That's expensive. Can't you give a discount?
3. Napakamura na ito.	3. It's very inexpensive as it is.
4. Magkano ang gusto mo?	4. How much would you want to pay for it?
5. Dagdagan mo pa ng kaunti.	5. Offer a bit more.
6. Ibibigay mo ba ng limang piso.	6. Can you give it for P5.00?
7. Sige. Ilang yarda ang kukunin mo.	7. How many yards do you want?
8. Ale, gusto ba ninyong bumili ng basket.	8. Ma'm, would you like to buy a basket?
9. Sino ang gumawa niyan.	9. Who made it?
10. Ako po. Gawa po ito sa kamay.	10. I made it myself. It's handmade.
11. Saan ka natutong gumawa ng basket?	11. Where did you learn how to make baskets?
12. Tinuruan po ako ng nanay ko.	12. My mother taught me.

Panggep nan Biyahi,
Mangitdo is Ayan,
nan Kaneg nan Batawa
Damdamag isnan Siyodad

1. Komboyek kad, owen?	1. Siakon ti mangkarga dayta kargam, Apo.
2. Bay-am, wada nan maik-ikkan.	2. Bay-amon, addan ti mangkarga.
3. Bay-am sa. Sak-egnan.	3. Ibatim ta maysa ta awitek.
4. Kaat nan komboy datona am-in?	4. Mano amin ti pagbayadko?
5. Nalabes sa. Agtak sik-a is epat ay pisos et kedeng.	5. Napalalo unay daytan. Ikkanka laeng iti uppat nga pisos.
6. Ay omeyka id loko?	6. Mapanka idlay Ilocos?
7. Owen. Ngan nan menloganak?	7. Wen, ania ti pagluganak nga mapan idlay.
8. Nan deey ay logan.	8. Dayta nga lugan ti pagluganam.
9. Omonodka.	9. Surotennak.
10. Into nan diyip ay omey id Santa Maria?	10. Ayan ti pagluganan nga mapan idlay Santa Maria?
11. Deey, ngem gawgawis ay mentrisikelka.	11. Idlay, ngem nasaysayaat no agtraysikelka.
12. Kaat ay olas nan omey id Baguio.	12. Kasano ti kabayagna iti panagbiahe nga mapan idlay Baguio?

1. Mama, ako na ang magdadala.	1. Sir, I will carry. O.K.
2. Huwag na, may magdadala na.	2. Nevermind, someone is doing it already.
3. Iwan mo ang isang iyan at ako na ang magdadala.	3. Leave that one; I will carry it.
4. Magkano ang sisingilin mo sa lahat ng ito.	4. How much will you charge for all this?
5. Ang mahal naman! Apat na piso na lang.	5. That's too much. I will give four pesos only.
6. Pupunta ba kayo sa Ilokos?	6. Are you going to Ilocos?
7. Oo, ano ang aking sasakyan papunta roon.	7. Yes, what do I take to get there?
8. Sumakay kayo sa bus na iyon.	8. You take that bus.
9. Sumonod kayo sa akin.	9. Follow me.
10. Saan ang sakayan patungo sa Santa Maria.	10. Where do I get the jeep to Santa Maria?
11. Sa dako roon, pero mabuti pa ay sumakay kayo sa traysikel.	11. Over there, but it's better to take a tricycle.
12. Gaano katagal ang biyahe papunta sa Baguio?	12. How long is the trip to Baguio?

13. Waay waday wao ay olas.
14. Ay mensinget tako?
15. Into nan mendesaagam?
16. Ay makkeyka, alitao, ikit?
17. Menlogan kayo. Ipangatok nan kalgayo.
18. Kaat nan pilitik ya nan kalgak?
19. Domesaagak id malkit.

13. Dandani walo nga oras.
14. Agbalon tayo?
15. Sadino ti pagdissaagam?
16. Pagdissaagan? Agluga kayo, tata, nana?
17. Agluga kayon. Ikargak ti kargayo dita rabaw ti jeep.
18. Mano ti pletek kuntudo daytoy kargak?
19. Dita merkado ti pagdissaagak.

13. Humigit-kumulang sa walong oras.	13. Eight hours, more or less.
14. Kailangan bang magdala tayong makakain sa daan?	14. Should we take something to eat on the way?
15. Saan kayo bababa?	15. Where will you get off?
16. Sasama ba kayo, mama, ale?	16. Are you coming, uncle, auntie?
17. Sakay na. Ilalagay ko ang kargada ninyo sa ibabaw ng dyip.	17. Get on. I will put your cargo on top of the jeep.
18. Magkano ang aking pasahe pati kargada ko?	18. How much is the fare for myself and the cargo?
19. Bababa ako sa palengke.	19. I'll get off at the market.

1. Idadawesko.
2. Menpakanawanka isnan kolba.
3. No laosam nan langtay
menpakanigidka.
4. Into nan kad-an da amam
Ken inam?
5. Wadas ama id ngato ngem si
ina wada id silok.
6. Nan baey isnan dokog nan
singbaan et kowan alitao.
7. Tomikidka isdi.
8. Lomayogka isna.
9. Isaldengmo isnan kolba.
10. Domesaagak isna.

1. Agderetsoka laeng dita.
2. Agpakanawanka dita
nagsulian ti kalsada.
3. Agpakanawanka kalpasan
ti rangtay.
4. Ayan ni Tatangmo ken ni
Nanangmo?
5. Adda ni Tatang idiaiy
ngato, ngem ni Nanang
ket adda dita baba.
6. Ti balay iti likudan ti
simbaan ket balay ni
uliteg.
7. Sumang-at kayo idiaiy.
8. Sumalog kayo ditoy.
9. Agsardeng kayo dita
nagsulian ti kalsada.
10. Agdissaagak ditoyen.

1. Lumakad kayo ng tuloy-tuloy.	1. Go straight ahead.
2. Kumanan kayo sa kanto.	2. Turn right at the corner.
3. Kumaliwa kayo pagkalampas ng tulay.	3. Turn left after the bridge.
4. Nasaan ang tatay at nanay mo.	4. Where is your father and mother?
5. Ang tatay ay nasa itaas, ang nanay po naman ay nasa ibaba.	5. He is upstairs but mother is downstairs.
6. Ang bahay na nasa likod ng simbahan ay sa aking tiyo.	6. The house behind the church is my uncle's.
7. Umakyat kayo.	7. Climb up there.
8. Bumaba kayo.	8. Come down here.
9. Huminto sa kanto.	9. Stop at the corner.
10. Bababa na ako rito.	10. I will get off here.

1. Gawis tay naegew.
2. Men-atong tay tiyagew.
3. Mentedek.
4. Mendagedagem tay wada nan lemlem id Cagayan.
5. Baydak nan kalsa tay panag-odan.
6. Napidsa nan odan id kob-a.
7. Nanggido nan kido id labi.
8. Menpoos id isna ngem mentedek id Baguio.

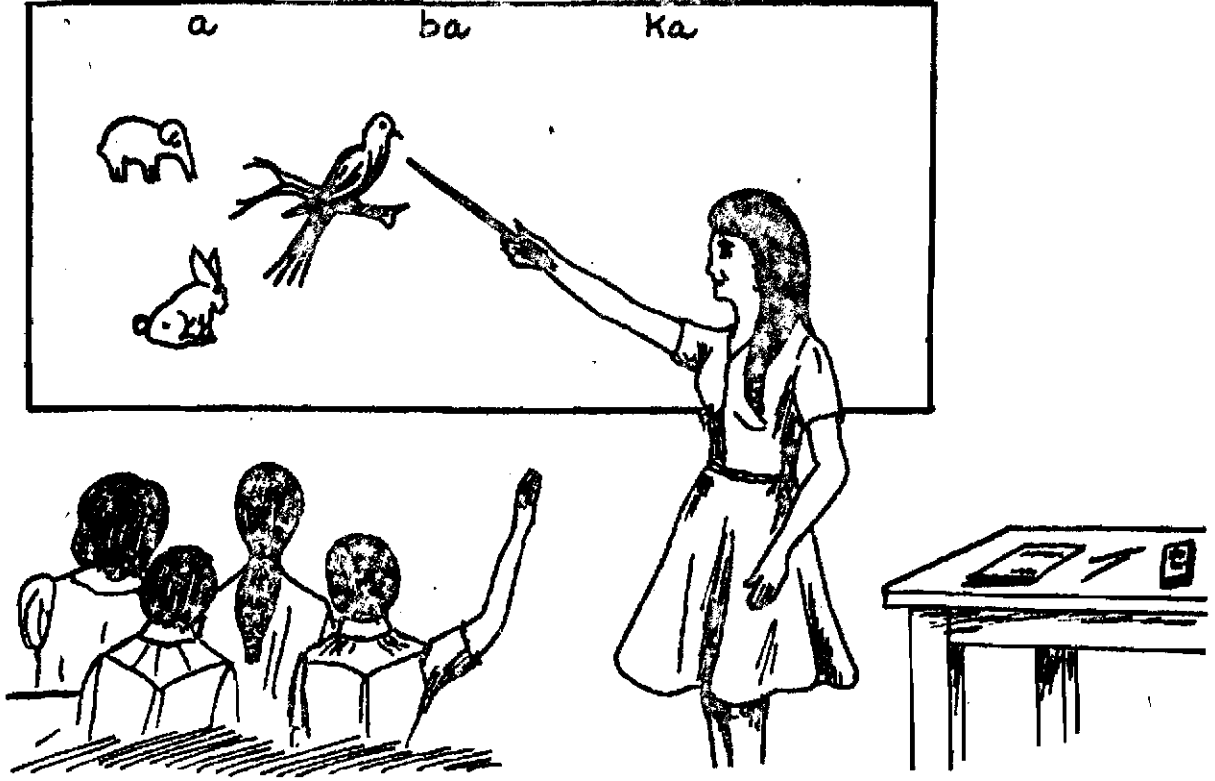
1. Nasayaat ta saanen nga agtutudo.
2. Nakapudpudot ta kalgaw ngamin.
3. Naglammin.
4. Naka-angangin ta adda ngamin bagyo idiy Cagayan.
5. Nakapitpitak ti kalsada ita nga panagtutudo.
6. Nagtudo ti napigsa idi kalman.
7. Nakariingak gapu iti gurruod idi rabii.
8. Napudot ditoy ngem nalamiis idiy Baguio.

1. Mabuti at hindi na umuulan. 1. It's good that it's no longer raining.
2. Napakainit dahil tag-init na ngayon. 2. It is very hot because it's dry season.
3. Maginaw. 3. It is cold.
4. Mahangin dahil may bagyo sa Cagayan. 4. It is very windy because there's a typhoon in Cagayan.
5. Ang daan ay maputik dahil tag-ulan. 5. The road is muddy because it's rainy season.
6. Umulan ng napakalakas kahapon. 6. It rained very hard yesterday.
7. Nagising ako dahil sa kulog kagabi. 7. The thunder woke me up last night.
8. Mainit dito pero maginaw sa Baguio. 8. It is hot here but it is cold in Baguio.

1. Into nan lomakowak is newspaper?
2. Into nan pagpas-etan is rilos.
3. Kad-an di dintis?
4. Into nan ommaan is tikit di alpolano?
5. Itdom nan omey id malkit?
6. Into nan gawis ay listaolan?
7. Ay ad-addawi pay mo id Trinidad?

1. Ayan ti paggatangan iti pagiwarnak?
2. Ayan ti agtatarimaan ti relo ditoy?
3. Ayan ti dentista?
4. Ayan ti pangalaan ti ticket nga aglugan ti eroplano?
5. Ayan ti dalan nga mapan idlay merkado.
6. Ayan ti nasayaat nga restaurant?
7. Adayo pay ti Trinidad?

1. Saan ako makakabili ng pahayagan?
 2. Saan maaaring magpakumpuni ng relo?
 3. Saan mayroon dentista?
 4. Saan makakabili ng tiket sa eroplano?
 5. Saan ang papuntang palengke?
 6. Saan mayroon mabuting 'restaurant'?
 7. Mas malayo pa ba sa Trinidad?
1. Where can I buy a newspaper?
 2. Where can I get a watch repaired?
 3. Where is a dentist?
 4. Where is the airplane ticket office?
 5. Show me the way to the market.
 6. Where is a good restaurant?
 7. Is it much further to Trinidad?

Makmakwani Isnan Oskilaan
ya Ngadngadan di Animalis

1. Denggenyo omona.
2. Inaagyo ay gawis.
3. Teb-enyo nan soot?
4. Ipigsayo ay menbasa.
5. Ititiyekyo ay menbasa.
6. Adalenyong kasin.
7. Nan sootek, teb-enyo.
8. Itakdegyo.
9. Itokdoyo.
10. Isawadyo nan ledengyo no gekkenyo.
11. Ibib-iyadyo nan kaliyo. Adi kadnge.
12. Gawis.
13. Osto.
14. Baken.

1. Denggenyo nga umuna.
2. Denggenyo nga nalaing.
3. Sungbatanyo ti saludsod.
4. Pigsanyaan ti agbasa.
5. Dayta matayo ti pagbasayo.
6. Adalenyonto manen.
7. Agsaludsodak ket sungbatanyo.
8. Tumakder kayo.
9. Agtugaw kayo.
10. Itayagyo ti imayo no amoyo ti sungbatna.
11. Pigsam ti agsao. Saan daka nga mangngeg.
12. Nasayaat.
13. Kusto dayta.
14. Saan nga kusto.

1. Makinig muna kayo.	1. Listen first.
2. Makinig kayong mabuti.	2. Listen carefully.
3. Sagutin (ninyo) ang tanong.	3. Answer the question.
4. Basahin (ninyo) ng malakas.	4. Read aloud.
5. Basahin (ninyo) ng mahina.	5. Read silently.
6. Pag-aralan ninyo itong muli.	6. Study it again.
7. Magtatanong ako, sagutin ninyo.	7. I'll ask a question, you answer.
8. Tumayo ka.	8. Stand up.
9. Maupo ka.	9. Sit down.
10. Itaas ninyo ang inyong kamay kung alam ninyo ang sagot.	10. Raise your hand if you know the answer.
11. Lakasan mo. Hindi naming marinig.	11. Speak louder. We can't hear you.
12. Magaling.	12. Good.
13. Tama.	13. Right.
14. Mali.	14. Wrong.

nowang
kosa
kin-oy
manok
baka
bowaya

ogsa
aso
bakbak
bayyek
inog-oggo
ganso,
mangaak
kabalyo
tektek, alotiit
bakes
otot
beteg
kawitan
oweg
pag-ong

nuang
pusa
piek
manok
baka
buwaya

ugsa
aso
tukak
bayyek
alibut
ganso
upa
kabalyo
alutiit, banyas
sunggo
utut
baboy
kawitan
uleg
pagong

kalabaw,
pusa
sisiw
manok
baka
buwaya

usa
aso
palaka
kiti-kiti
tuko
gansa
inahing manok
kabayo
butiki
matsing, unggoy
daga
baboy
tandang
ahas
pagong

carabao
cat
chick
chicken
cow
crocodile,
alligator
deer
dog
frog
tadpole
gecko
goose
hen
horse
lizard
monkey
mouse, rat
pig
rooster
snake
turtle

bowes, koton
ngipil, alig
abebkawaweng

palikwawa
atatado
gayaman
ataming, sipyok
bisbisting
ayoyogan
kimkimbitan
tilang
kagew
laeg
dodon

koto
lamok
bokew

atingkawa
ngangay
gege

koton
uyukan
barrairong

kulibangbang
igges
gayaman
ipes
kuryat
simot-simot
kulalanti
timel
ulmog
ngilaw
dudon

kuto, lis-a
lamok
sinan kulibang-
bang

lawwa-lawwa
anay
igges

langgam
bubuyog
salagubang,
uwang

paru-paro
higad
alupihan
ipis
kuliglig
tutubi
alitaptap
pulgas
hanip
langaw
balang,
tipaklong

kuto
lamok
gamu-gamu

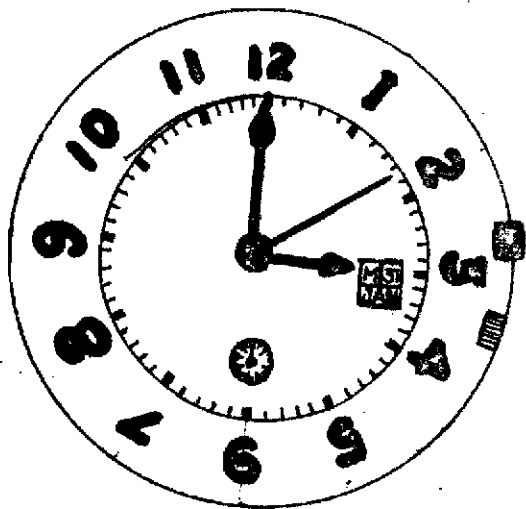
gagamba
anay
uod, oulati

ant
bee
beetle

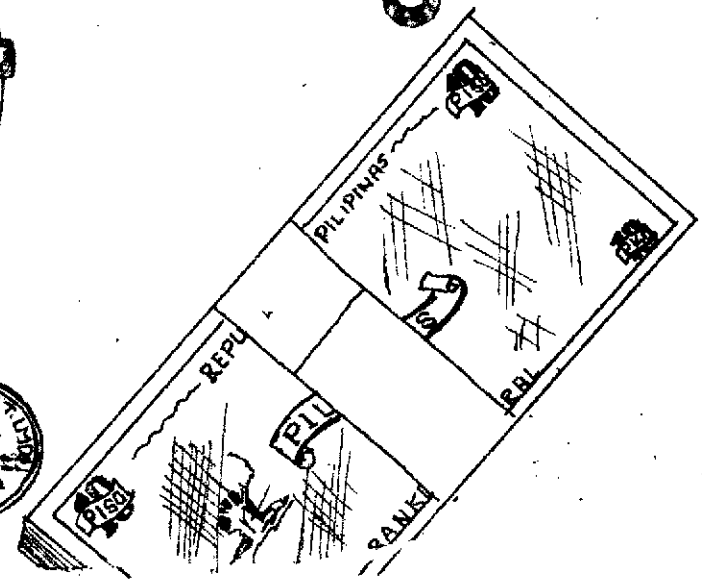
butterfly
caterpillar
centipede
cockroach
cricket
dragonfly
firefly
flea
chicken flea
fly
grasshopper

louse, lice
mosquito
moth

spier
termite
worm

1
2
3
4
5

Panggep di Timpo,
Bilang ya Siping

1. Ngan nan olas nan miting tako?
2. Alas nowibi isnan wakgat.
Ala ona isnan masdem.
Alas dos imidya isnan masdem.
Alas kowatro korintay singko
isnan masdem.
3. Ay mabayag kayet?
4. Ngan nan olas?
5. Naladawka.

Dominggo
Lonis
Maltis
Milkolis
Kowibis
Biyalnis
Sabbado

1. Ania nga oras ti miting g
tayo?
2. Alas nueve iti bigat.
Ala una iti malem.
Alas dos treinta iti malem.
Alas kuarto kuarenta
isingko iti malem.
3. Mabayag pay?
4. Ania ti orasen?
5. Naladawkan.

Dominggo
Lunes
Martes
Mierkoles
Huebes
Biernes
Sabado

1. Anong oras magsisimula ang pulong.
2. Alas nuebe ng umaga.
Ala-una ng hapon.
Alas-dos medya ng hapon.
Alas kwatro-kwarenta'y singko ng hapon.
3. Matatagalan pa ba?
4. Anong oras na?
5. Huli na kayo.

Linggo

Lunes

Martes

Miyerkoles

Huebes

Biyernes

Sabado

1. What time does the meeting start?
2. Nine in the morning.
1:00 in the afternoon.
At 2:30 pm.
At 4:45 pm.
3. Will it be a long time yet?
4. What is the time?
5. You're late.

Sunday

Monday

Tuesday

Wednesday

Thursday

Friday

Saturday

1. kag-aw, labi
2. id wani ay agew, is labi
3. id kob-a, id labi
4. is mapseng, labi is mapseng
5. id etewna
6. id sinlabi
7. sedem id kob-a
8. gisbet
9. nalabi
10. tangan di labi
11. wiit
12. wakgat
13. kag-aw
14. sedem
15. nasdem

1. aldaw, rabii
2. ita nga aldaw, rabii
3. idi kalman, rabii
4. inton bigat, rabii no bigat
5. idi naminsan nga aldaw
6. idi naminsan nga rabii
7. idi kalman ti malem
8. sumipngget
9. sardam
10. tengnga ti rabii
11. parbangon
12. agsapa
13. tengnga ti aldaw, agmatuon
14. malem
15. panaglennek ti init

1. araw, gabi
2. ngayon, mamayang gabi
3. kahapon, kagabi
4. bukas, bukas ng gabi
5. kamakalawa
6. kamakalawa ng gabi
7. kahapon ng hapon
8. agaw-dilim
9. pagkalipas ng dilim
10. hating-gabi
11. madaling-araw
12. umaga
13. tanghali
14. hapon
15. paglubo ng araw

1. day, night
2. today, tonight
3. yesterday, last night
4. tomorrow, tomorrow night
5. day before yesterday
6. night before last
7. yesterday afternoon
8. twilight
9. after dark
10. midnight
11. dawn
12. morning
13. noon
14. afternoon
15. sunset

1. id kawni
2. id wani ay wakgat
3. id wani ay sedem
4. id wani
5. is maaw-awni

1. sin-agew ya sinlabiyan
2. esa ay dominggo
3. esa ay bowan
4. esay taw-en
5. kag-aw
6. labi

1. tapin di agew
2. inagew
3. id taw-enn

4. id wani ay taw-en
5. is omali ay taw-en

1. itay laeng
2. itay bigat
3. inton malem
4. itan
5. madamdama

1. maysa nga aldaw
2. maysa a lawas
3. makabulan
4. makatawen
5. aldaw
6. rabii

1. addanto laeng ti aldaw
2. kada-aldaw
3. itay napan, napalabas a tawen
4. ita nga tawen
5. inton umay nga tawen

1. kanina
2. ngayon umaga
3. ngayon hapon
4. ngayon
5. mamaya

1. isang buong araw
2. isang linggo
3. isang buwan
4. isang taon
5. araw
6. gabi

1. balang-araw
2. araw-araw
3. nakaraan taon
4. ngayon taong ito
5. sa susunod na taon

1. a while ago
2. this morning
3. this afternoon
4. now
5. later

1. one 24 hour period
2. one week
3. one month
4. one year
5. day time
6. night time

1. someday
2. every day
3. last year
4. this year
5. next year

esa	maysa	isa	1
dowa	dua	dalawa	2
tolo	tallo	tatlo	3
epat	uppat	apat	4
lima	lima	lima	5
enem	innem	anim	6
pito	pito	pito	7
wao	walo	walo	8
siyam	siam	siyam	9
simpoo	sangapulo	sampu	10
dowampoo	duapulo	dalawampu	20
tolompoo	tallopulo	tatlumpu	30
epatpoo	uppat a pulo	apatnapu	40
limampoo	limapulo	limampu	50
enempoo	innem a pulo	animnapu	60
pitompoo	pitopulo	pitumpu	70
waompoo	walopulo	walumpu	80
siyampoo	siam a pulo	siyamnapu	90
singasot	sangagasut	isang daan	100
sinlibo	sangaribo	isang libo	1000

maikas-a	umuna	una	first
maikadwa	maikadua	ikalawa	second
maikatlo	maikatlo	ikatlo	third
maikap-at	maikapat	ikapat, ikaapat	fourth
maminsan	maminsan	minsan	once
mamindwa	mamidua	dalawang beses, ulit	twice
mamintolo	mamitlo	tatlong beses, ulit	thrice
mamin-epat	mamimpat	apat na beses, ulit	four times
maminlima	maminlima	limang beses, ulit	five times
kanayon	masansan	madalas	often, every day
maminsan	sagpaminsan	bihira	seldom, only once
kankanayon	kanayon	malimit, palagi	always, don't fail
sagpaminsan	no dadduma	pagkaminsan paminsan-minsan	sometimes

sais
pisitas
salapi
pisos
pisos ya pisitas
tolo ay salapi
lima ay pisos.

dies
beinte
singkuenta
pisos
uno bainte
uno singkuenta
singko pesos, lima a pisos

diyes, diyes sentimos	P .10
bente, bente sentimos	P .20
singkwenta, singkwenta sentimos	P .50
piso	P1.00
uno beinte	P1.20
uno singkwenta	P1.50
limang piso	P5.00